

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. januarija 1879.

Obseg: Kmetijske založnice ali posojilnice — čedalje večja potreba kmetovalcem v denarnih zadregah. — Proračun neposrednih davkov v Avstriji za leto 1879. — Jugoslovansko slovstvo. — Črtica o Črnogorcih. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijske založnice ali posojilnice

čedalje večja potreba kmetovalcem v denarnih zadregah.

Na drugi strani današnjega lista vidiijo bralci naši, kar je sicer sploh znano — da tudi letos bodo kmetovalci največ davka nesli v državne (cesarske) blagajnice.

Kdor tedaj največ dá, pač tudi zasluži, da se tudi njemu kaj dá, — ne, da bi se mu darovalo, ampak da se mu, kedar je v potrebi, polajša dobiti pomoči.

Ker je v deželah našega cesarstva celó malo in v nekaterih ni celó nič kmetijskih založnic ali posojilnic, kjer bi kmetijski gospodarji ali le na svoje pošteno ime ali pa proti zastavi kakega imetka v denarni zadregi denarja na posojilo dobili, ni čuda, da padajo odrtnikom v pesti. Reči smemo, da prav zatega del, ker nimamo založnic ali posojilnic, je dandanes, kamor koli pogledaš, odrtnikov, ki za velike obresti denar razposojajo, veliko. Kam neki se more kmetovalec, kedar pomoči potrebuje, obrniti, kakor do odrtnika, če nikjer drugod ne dobi denarja? Ni nas volja trditi, da ne bi bilo treba ostre postave, katera odrtnikom na noge stopa, — dá! mi celó želimo prav ostre postave zoper odrtijo, al to pa tudi rečemo, da samo s postavami se ne bo dala zatreti odrtija. Še le takrat, ko bodo kmetovalci mogli za poštene obresti (činže) denarja dobiti, bo konec odrtiji in vsaj taki kmetovalci, ki so v stanu za izposojeni denar kako hipoteko (zastavo) dati, bodo rešeni odrtnih pijavk.

Vprašanje kmetijskega kredita je tedaj dandanes važno vprašanje, in da bi se to vprašanje srečno rešilo, prizadevajo si več ali manj večidel vse države in dežele — al žalibog do zdaj še brez zaželenega vspeha. Celó na Francoskem, kjer je veliko denarja in kjer bivajo najmarljiviši in najbolj varčni kmetovalci, niso prišli po vse do taciñ kreditnih naprav, ki bi kmetijstvu storile vse, kar mu je treba, kajti še danes niso popolno vredjene take naprave, pri katerih bi tudi tak gospodar v potrebi dobil denarja na posojilo, ki ne more lastnega zemljišča zastaviti zato, ker ga nima in ima kako posestvo le v najemu (štantu). Zdaj je Francoski minister poljedelstva sklical komisijo, katera prevdarja, kako bi se mogla denarna posojila nakloniti kmetoval-

cem, da bi se jim pomagalo, kedar so v potrebi, pa bi vendar izposojeni denar ne bil zgubljen.

Tako se prizadevajo na Francoskem kar le morejo, da bi našli pravo pot, kako bi se naklonila kmetovalcem potrebna podpora, in vendar je na Francoskem kmetijski stan večidel zeló premožen.

In kaj se stori pri nas v Avstriji za mnogo revniši kmetijski stan? Z žalostjo moramo reči, da prav malo!

Edino to je, da je ob času ministra Potockega začela vlada vsako leto nekoliko državne podpore dajati družbam kmetijskim, da, na priliko, se nakupujejo bolja živinska plemena in kmetovalcem prodajajo po nižji ceni, — da se naprava vodnjakov kmetom nekoliko olajša, — da se jim Ruski lan cenejše prodaja, — mlekarstvo in sirarstvo podpira in še kak drug napredek pospešuje. Vse to je hvale vredno; al ta državna podpora od leta do leta manjša prihaja in kmetovalci morajo tudi svoj denar v roke vzeti, da morejo deležni postati državne podpore. Če pa je kmetovalec v stiski, da denarja potrebuje, kam se hoče obrniti, da dobi pomoči? Od hranilnic (šparkas), ki so v nekaterih deželah, se ne more zahtevati, da bi nadomestovale državo, ki ima v prvi vrsti dolžnost, pomočnica biti kmetijskemu stanu, od katerega največ davkov prejema.

V nekaterih deželnih zborih se je obravnavala potreba deželnih posojilnic; al od besedi do dejanja je še dolga pot. Česki deželni kulturni svét je uže pred 3 leti sklical komisijo, ki se je posvetovala o kmetijskem kreditu; le komisija je svoje predloge izročila tamošnji deželni vladi, al pri njej je stvar zaspala! V Galiciji je deželni zbor sklenil, naj se napravi deželna zastavnica (Landes-Hypothekenbank), ki bi kmetovalcem posojila dajala. Bog daj, da bi sklep se izvršil!

Posojilnice ali založnice bi bile pač po vseh deželah najboljše pomočnice kmetovalcem v zadregah. Je uže v nekaterih deželah več taciñ založnic, al večidel ne morejo tako vspešno delati, kakor bi hotele, ker jim — denarja primanjkuje. Na Českem so iz skupljenega denarja nekdanjih srenjskih žitnic osnovali 894 kmetijskih založnic, katere imajo pod seboj 9727 vasi; njih matica (Stammkapital) znaša 8 milijonov in 976.302 gold.; od tega denarja imajo razposojenih 3 milijone in 784.296 gld. kmetovalcem samo na njih pošteno ime, 3 milijone in 705.361 gold. pa na zastave. Nekatero založnice imajo po 500 gold. zaloge (fonda), druge po 1000, 5000, 10.000, 15.000,

20.000, nekatere celo 50.000 gold., in 5 jih je, katere imajo celo po čez 100.000 gold.

Tudi na Štajarskem so si uže veliko prizadevali za napravo kmetijskih založnic, al — pomoči od zgoraj, od države povsod manjka.

Le pomislimo, koliko milijonov je ministerstvo, zapeljano po ustavovorni koteriji, potrosilo železnicam, da je leta 1873. ogromni znesek 80 milijonov posojila razdelilo nepotrebnim.

Naj bi Bog dal, da pride ministerstvo na krmilo vlade, katero sprevidi, kje je pomoči treba in kje ni izposojen denar zavržen, ampak naložen v podporo kmetijskemu stanu in na korist državi sami.

Proračun neposrednih davkov v Avstriji za leto 1879.

Pričujoči pregled kaže našim bralcem, koliko vsake vrste davka bode iz vsake dežele našega cesarstva v

Dežela :	Zemljiški davek	Hišni davek	Obrtnijski davek	Dohodninski davek	Skupaj
Doljna Avstrija	3 milijone 800.000	9 milij. 986.000	3 milij. 37.000	7 milij. 732.000	24 milij. 875.000
Gornja Avstrija	2 „ 195.000	— 835.000	— 368.000	— 669.000	2 „ 67.000
Salcburška	— 374.000	— 202.000	— 75.000	— 135.000	— 789.000
Tirolsko in Predarlško	1 milijon 81.000	— —	— 185.000	— 333.000	2 milij. 599.000
Štajarska	1 „ 998.000	1 milij. 288.000	— 399.000	— 742.000	4 „ 427.000
Koroška	— 695.000	— 235.000	— 101.000	— 166.000	1 „ 197.000
Kranjska	— 850.000	— 312.000	— 112.000	— 194.000	1 „ 468.000
Istra, Trst in Goriška	— 646.000	— 781.000	— 79.000	— 923.000	1 „ 429.000
Dalmacija	— 346.000	— 177.000	— 863.000	— 59.000	— 645.000
Česka	13 milijonov 781.000	4 milij. 863.000	2 milij. 644.000	4 milij. 251.000	25 milij. 539.000
Moravska	5 „ 297.000	1 „ 649.000	— 975.000	1 milij. 537.000	9 „ 458.000
Šlezija	— 971.000	— 335.000	— 213.000	— 468.000	1 „ 987.000
Galicija	4 milijone 508.000	2 milij. 697.000	— 691.000	2 milij. 93.000	9 milij. 989.000
Bukovina	— 358.000	— 290.000	— 88.000	— 108.000	— 934.000

Skupaj po tem izkazku plačujejo tedaj navedene Avstrijske dežele v državno (cesarsko) blagajnico zemljiškega davka 36 milijonov in 900.000 gold., — hišnega davka 23 milijonov 650.000 gold., — obrtnijskega davka 9 milijonov in 50.000 gold., — dohodninskega davka 19 milijonov in 500.000 gold., — vseh teh neposrednih davkov skupaj 89 milijonov in 100.000 gold. Iz tega je pa tudi razvidno, da po zemljiškem davku veliko več kot polovica vseh davkov doteka v državne blagajnice in da je po tem takem kmetijstvo res pglavitni steber države.

Gospodarske novice.

* Čebelarstvo v Mariboru je prejelo — kakor „Slov. Gospodar“ poroča — od c. kr. ministerstva kmetijstva za preteklo leto 130 gold. državne podpore, s katero je na vrtu učiteljskega pripravništva postavilo nov in velik čebelnjak. Društvenina znaša 2 gold., katero pa društveniki mudno vplačujejo tako, da je v blagajnici zdaj samo 2 gold. 37 kr.

* Vinska letina na Štajarskem je bila lani tako bogata, da je vinorejcem v nekaterih krajih posode zmanjkalo in da v Zdolih nekateri vino še sedaj v kadeh imajo, ker kupca ni. Tudi na Ogerskem so toliko vina pridelali, da ga krčmarji točijo po 4 krajc. liter, in da za 45 kr. poln škaf vina pred pivce postavljajo.

* Za nakup Ruskega (Rigajškega) lanenega semena je tudi Goriška kmetijska družba dobila državno podporo, za katero kupi 20 polovnjakov tega semena za razdelitev. „Gosp. list“ pozivlja lanorejce, naj se zategadel brž oglasijo pri Goriški kmetijski družbi. Kdor tega semena kaj dobí, je po ministerski določbi zavezan, da

letošnjem letu stekalo se v cesarsko blagajnico (kaso). Da se pod besedo neposrednega ali direktnega davka razumevajo 4 vrste davkov, namreč: zemljiški, hišni, obrtnijski in dohodninski, to vedó naši bralci, in beseda „neposredni“ jim to naznanja, ker navedeni čveteri davek odrajujejo naravnost ali neposredno oni, ki imajo kako zemljišče (grunt), kako hišo, kako obrtnijo ali rokodelstvo, ali pa kakošen drug dohodek. Tem neposrednim (direktnim) davkom nasproti stoji posrednji (indirektni) davek, kamor spada davek od vžitnine, tobaka itd. Samo po sebi pa se tudi razumeva, da pričujoči pregled kaže samo davek, ki cesarskim blagajnicam doteka in v njem niso zapopadene davkovske priklade, ki jih pobirajo deželne in druge blagajnice.

Iz tega pregleda se tudi vidi, koliko ena dežela, memo druge — po svoji velikosti — davka plačuje in da dežela Češka in doljna Avstrija donašate dobro polovico vsega direktnega davka cesarski blagajnici.

Poglejmo zdaj proračun za leto 1879.

ga povrne od svojega pridelka toliko polovnjakov, kolikor je od družbe semena prejel.

Jugoslovansko slovstvo.

* Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, obraduje Gj. Daničić. Zagreb.

Slavna „Jugoslavenska akademija znanosti in umetnosti“, katera s pomočjo najodličnejših Hrvatskih ter inih učenjakov trudoljubivo in neprestano deluje na dušno korist in čast svojemu in vsemu slovanskemu národu, je začela izdajati „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“, kateremu do sedaj še ni vrste. Imenitno in veletežavno delo uredovanja je izročilo omenjeno učeno društvo slavnoznanemu učenjaku Gj. Daničiću, kateremu je srbska vlada, ceneča važno to podjetje, dala za nekaj časa odpust od njegove službe, da mu bode moči izvršiti častni nalog. Kakor nam kaže „prospekt“, je to delo obširno osnovano, in ima vsaka beseda svojo monografijo. Ako pomislimo, da je sedaj pri nas na dnevnem redu dušno združenje s sosednimi rodovinci našimi Hrvati, in ker je temu temelj jezik, se je nadejati, da bodo inteligentni Slovenci obilo si naročali to knjigo, katera jim bode zanesljiv voditelj in svetnik v hrvatsčini in srbsčini.

* „Marica“ se zove političen časnik, ki izhaja v Plovdivu in donaša članke v Bolgarskem in Francoskem jeziku. V števil. 34. tega lista 21. dne novembra nahaja se dr. Jan. Bleiweisu in Slovencem jako simpatično poročilo, ki ga je spisal Bolgar gosp. Vaco, ki je bil osobno pričujoč v Ljubljani o slovesnosti, ki se je obhajala na čast 70. rojstnemu dnevu dr. J. Bleiweisa.